

Barntandläkarbladet

Svenska pedodontiföreningens medlemsblad

Nummer 2—2013/Årgång 26

Svenska Pedodontiföreningen 2013

Styrelsen

Ordf. Christer Ullbro
Skr. Tita Mensah
Kassör Catarina Falk-Kieri
Ledam. Margaret Grindesfjord
Susanne Brogårdh-Roth
Gunilla Klingberg
Georgios Tsilingaridis

Norra sektionen

Ordf. Catarina Falk-Kieri
Skr. John-Erik Nyman
Kassör Carin Pilebro
Ledam. Anna-Lena Erlandsson
Ann Hultgren Talvilahti

Södra sektionen

Ordf. Margareta Borgström
Skr. Elisabeth Lager
Kassör Gunilla Magnusson
Ledam. Åsa Hasselblad Larsson
Henrik Olsson

Västra sektionen

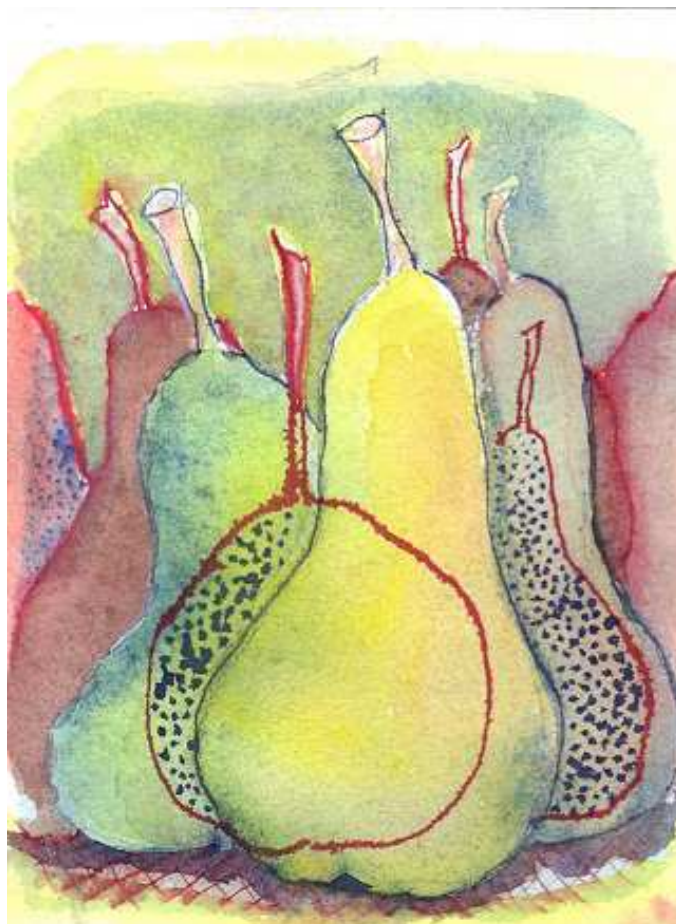
Ordf. Britta Sillén
Skr. Marianne Rythén
Kassör Britt Alander
Ledam. Johanna Norderyd
Nina Sabel

Östra sektionen

Ordf. Maria Reventlid
Skr. Andreas Dahlander
Kassör Monica Barr Agholme
Ledam. Sofie Hübel
Mia-Mariana Penttinen

Innehåll

Sid 3	Från redaktionen
Sid 3	På gång...
Sid 4	Ordförande har ordet
Sid 6	Rapport från Riksstämman
Sid 7	Barntandvårdsdagarna 2013
Sid 8	Presentation ST-tandläkare
Sid 10	Halvtidsrapport—Johanna Norderyd
Sid 10	Rapport från sektionerna
Sid 11	Down syndrom och parodontal hälsa
Sid 13	Rapport från sektionerna
Sid 14	Malmö-Zagreb-Malmö
Sid 15	Minnesord

© Katarina Nilsson, Helsingborg

Från redaktionen

Hej!

Julen står för dörren och vi har producerat det sista Barntandläkarbladet för denna gång. Det har varit två roliga och stimulerande år med många spännande bidrag. Molnet på himlen har dock varit svårigheten att värva annonsörer och därmed få ett extra ekonomiskt bidrag till tidningen. Vi har en sådan liten upplaga och när svångremmen dras åt generellt drabbas naturligtvis vi också. Tidigare år vi fick vi en anseilig summa från riksstämman men dessa förutsättningar har också förändrats så bidraget var 4.e år har betydligt minskats.

Vi har blivit av med en styrelsemedlem under hösten, Åsa Hasselblad Larsson, som stört kosan norrut. Till våren ska vi ha ett årsmöte och därmed ett fyllnadsväl för att ersätta Åsa men detta nummer har vi fått nöja oss med en krympt skara entusiaster.

Med omslagsbilden på Öresundsbron lämnar vi nu över stafettpinnen till Västra sektionen.

Öresundsbron öppnade för trafik 1 juli 2000 och är en 15,9 km lång förbindelse över och under Öresund. Som en kuriosa kan berättas att den konstgjorda ön Pepparholmen som skapades i samband med brobygget och kan ses som ett biologiskt experiment. Varje år görs en kartläggning över etablerade växter och djur och nu finns ca 500 olika arter.

Även en sällsynt spindelart har påträffats här - Luffarspindeln.

God Jul och ett Gott Nytt År önskar vi er alla från redaktionen

Fr v: Margareta Borgström, Gunilla Magnusson, Henrik Olsson och Elisabeth Lager

På gång...

2014

30-31 jan	Temadagar i Örebro
15-16 maj	Vårmetet, Ystad Saltsjöbad
5-8 juni	EAPD, Sopot, Polen
10-13 sept	IADR, Dubrovnik, Kroatien
25-26 sept	Barntandvårdsdagarna, Karlstad
2-4 okt	IADH, Berlin, Tyskland

Nästa nummer:

Bidrag till tidningen insändes till Britta Sillén på adress britta.sillen@liv.se. Materialet bör bifogas i mail i rtf-format eller som Word-fil. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera och ev korta ner insända texter.

OBS! Text och bild ska skickas som separata bilagor. Bilder bör vara i JPG-format med en upplösning på minst 300dpi.

Ordförande har ordet...

Sitter på tåget efter mitt sista årsmöte som ordförande i föreningen. Helt ok möte, men ganska lite aktivitet bland de församlade kollegorna och jag kan inte låta bli att fundera på varför det är så.

Kanske tänkte många på den forskningsrapport som skulle presenteras när mötet var över? Kanske är mötet inte tillräckligt intressant? Eller är det så att mycket av det fackliga arbetet sköts av styrelsen och att vi därför inte lyckas väcka allas intresse? Vi kanske informerar för dåligt och därmed stryper möjligheten för att engagera flera i vårt arbete?

I stadgarna för Svenska Pedodontiföreningen, § 8 står det att "För beredning av ärenden inför beslut i styrelsen kan denna inom sig utse följande utskott: Allmänna utskottet, Internationella utskottet, Specialistutskottet". Att utse utskott inom en styrelse på totalt 7 personer är kanske inte praktiskt hanterbart, men jag vet att det bland våra med-

lemmar finns kunskap, engagemang och vilja att påverka. Jag tror att det är dags att i specifika frågor utse "utskott" utanför styrelsen och adjungera medlemmar till styrelsen i frågor som rör t.ex. planering och genomförande av Värmöten och Barntandvårdsdagar eller arbete med eventuella framtida kvalitetsregister. Eller varför inte tillsammans med styrelsen agera i vårdpolitiska frågor på ett sätt som vi inte gjort under mitt ordförandeskap. Jag tänker på frågor som i sitt ursprung kan vara av lokal karaktär, men som borde lyftas till uppmärksamhet och diskussion på nationell nivå.

Detta är en viktig fråga för den nya styrelsen och kan kanske öka delaktigheten i föreningens arbete

På årsmötet valdes en ny ordförande, Georgios Tsilingaridis, och två nya ledamöter i Lotta Ranggård och Nina Sabel. Lycka till med det framtida styrelsearbetet. På samma möte fick föreningen två nya hedersledamöter: Göran Koch och Sven-Åke Lundin.

Övriga hedersmedlemmar är sedan tidigare Gösta Frid, Anna-Lena Hallonsten, Ulla Schröder och Berit Söderholm.

På Riksstämman presenterades en sammanställning av tio aktuella kunskapsluckor inom barn- och ungdomstandvården. Ingegerd Mejare gav tillsammans med Sofia Traneus, Gunilla Klingberg, Svante Twetman och Christina Stecksén-Blicks en bra bild av det - ur vetenskaplig synvinkel - dåliga kunskapsläget inom barn- och ungdomstandvården. De tio kunskapsluckorna omfattar en stor del av de områden som ingår i vårt dagliga arbete och det känns därför angeläget att genomföra de nationella forskningsstudier som vi planerar. Det finns också behov och utrymme för flera nationella projekt och inte minst är det värdefullt att få till stånd dessa studier som samarbetsprojekt mellan universitet och landsting. Presentationen på Riksstämman visar att det finns kunskap inom föreningen för den som vill ha hjälp med att

planera studier som uppfyller de krav som idag ställs på studiedesign och omfattning.

De nu aktuella kunskapsluckorna (www.sbu.se) kommer att presenteras och diskuteras på Vårmötet i ett program som tar upp behovet och nyttan av kvalitetsregister inom barn- och ungdomstandvård. Information och inbjudan till Vårmötet på Ystad Saltsjöbad den 15-16 maj, 2014 kommer i din brevlåda i början av nästa år.

I samband med avisering av medlemsavgifterna och information om Vårmötet så får du en skrift om Svenska Pedodontiföreningens historia som Göran Koch och Sven-Åke Lundin tagit fram. Det kan vara ett tecken på åldrande att jag nu tycker att historiebrevskrivningar är högtintressanta,

men det tycker jag att denna lilla publikation är. Läs och döm själv.

Stort tack till Södra sektionen som haft hand om såväl Barn- tandläkarbladet som Riksstämmeprogrammet under 2013.

Två arbetsuppgifter som varit mycket uppskattade.

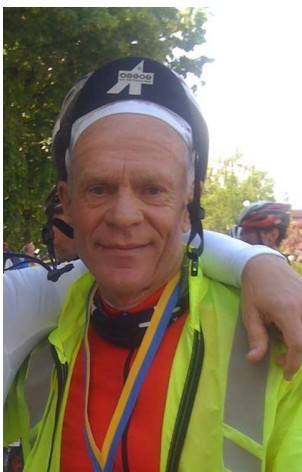
När du läser detta så är specialistenkäten ”30 frågor + några till” på väg. Hoppas att du som är klinikansvarig känner att enkäten är viktig och att du och dina kollegor kan använda resultatet i diskussion med tjänstemän och politiker i din organisation. Med 30 års verksamhet i backspegeln så tycker åtminstone jag att det ska bli spännande läsning. Har verksamheten förändrats eller ser det ut som förut?

Jag lämnar nu styrelsearbetet och samtidigt som jag önskar

den nya styrelsen lycka till med de arbetsuppgifter som står på agendan, så vill jag tacka för de år jag haft glädjen att arbeta i styrelsen. Det har varit kul, periodvis slitsamt men aldrig tråkigt. Själv ska jag ägna den närmaste tiden till att träna för ett nytt Vasalopp och se om det går att köra lite fortare än förra året. Enligt mina söner så är det omöjligt att köra långsammare.....

Med många hälsningar och förhoppning om ett Gott Nytt År 2014!

Christer

TACK!

"Svenska Pedodontiföreningen vill tacka den avgående ordföranden Christer Ullbro och styrelseledamoten Margaret Grindefjord för jättefina insatser och stort engagemang i föreningsarbetet. Officiell avtackning kommer att ske i samband med styrelsemöte i januari 2014. "

Rapport från Riksstämman

Årets Riksstämma gick i år av stapeln i Stockholm på vanliga stället i Älvsjö. Tågursparningen vid Södra station ett par dagar tidigare innebar ännu mera folk på stationen som rusade hit och dit, men massor av trevliga tågvärdar försökte guida rätt i detta kaos.

Mässan hade krympt och var i år koncentrerad så man upplevde det som mindre långa ”springsträckor”. Det är alltid trevligt att komma upp till Stockholmsmässan och träffa en massa kollegor från landets alla hörn.

Peder Lamm, programledare och känd från TV höll årets invignings- tal på ett lättsamt och underhållande sätt och tog oss med på en resa i antikviteters och konstens värld. Han försökte få oss att förstå vikten av det gyllene snittet och att man alltid ska sträva efter detta för att nå en harmonisk proportion i bildbyg- gandet vid exempelvis fotografering eller målandet av konst.

Vår föreläsning handlade om Etisk estetik inom Barn- och ung- domstandvården där Johanna Nor- deryd skulle vara moderator och föreläsare var övertandläkare Bir- gitta Obrant, ortodontist från Co- losseum kliniken i Trelleborg samt övertandläkare Sven Scholander, protetiker från specialistkliniken i Kristianstad. Tyvärr fick Johanna förhinder i allra sista minuten. Istäl- let fick Margareta Borgström, som fått ta del av Johanna Norderyds manuskript, inleda och stimulera den månghövdade skara som kom-

mit för att lyssna, att fundera kring olika etiska dilemman.

Syftet med föreläsningen var att uppmuntra till reflektion över och debatt om olika estetiska lösningar. Birgitta visade flera intressanta fall och tog upp dilemman med barn med funktionshinder och kooperat- ionsproblem där föräldrar absolut vill ha raka fina tänder men där man oftast måste göra en kompromiss- behandling. Birgitta påpekade också vikten av ett tidigt terapival och att man kanske inte ska vara så fokuse- rad på att ha rätt tand på rätt plats utan kan nå väldigt fina lösningar på annat sätt. Retentionen är däremot otroligt viktig.

Sven ifrågasatte skillnaden mellan estetik och kosmetik. Var går grän- sen?

Ungdomar som besväras av miss- färgade mineraliseringsstörda tänder kommer i kläm därför att lagar och förordningar bestämmer att vi inte får bleka tänder på dessa personer. Sven illustrerade med ett fall med Amelogenesis imperfecta på en sui- cidbenägen tonårsflicka som led av uteseendet på sina tänder och som hade fått Empress kronor på fram-

tänderna vilka hade fungerat perfekt i 22 år! Är det etiskt att inte tänka estetiskt? I de fall med agenesier kan implantatbehandling vara ett bra alternativ efter det man utrett om ortodontisk luckslutning inte når ända fram. Prognosen av im- plantatbehandlingen är mycket ope- ratörsberoende och hur implantaten sätts.

Fredagen inleddes med en föreläs- ning: Pedodonti—vad vet vi egentli- gen? Preliminära resultat från en pågående systematisk kartläggning av aktuell kunskap inom tio områ- den inom pedodontin presenterades och kartläggningen visar att kun- skap saknas eller är otillräcklig. So- fia Tranæus, avdelningschef vid SBU tycker att det är värdefullt att identifiera de kunskapsluckor som finns.

”När man saknar kunskap får man använda beprövad erfarenhet, men det är klart störande att vi inte vet mer än vi gör”, sade Ingegerd Mejäre, professor och projektledare på SBU vid symposiet.

Kartläggningen publiceras i början av 2014.

Forskningsrapporterna, som pre- senterades senare på dagen, uppvi- sade en stor spännvid inom pedo- dontin och det var trevligt att det presenterades flera pågående pro- jekt.

Margareta Borgström & Henrik Olsson

Barntandvårdsdagarna 2013

20-årsjubileum, 19-20 september i Skövde

I den tidiga hösten träffades omkring 200 personer med intresse för barntandvård på det berömda hotellet Billingeus i Skövde. Lokalen var mycket trevlig och ändamålsenlig med plats för både sponsorer och mingel.

Svenska pedodontiföreningens ordförande Christer Ullbro hälsade oss välkomna till två fantastiska dagar med tema "Barn och ungdomstandvård i förändring".

Ann-Charlotte Sundelin, ny tandvårdschef för specialisttandvården i VG regionen, var moderator de här dagarna. Även hon hälsade oss välkomna till Skövde, handbollsstad och schlagermetropol.

Torsdagen inleddes med en 20-årig tillbakablick med temat "Barn- och ungdomstandvård förr och nu" av professor Göran Dahllöf, Stockholm. Vi fick resa genom tiden allt ifrån införande av kostnadsfri barntandvård (för alla barn mellan 3-19 år) 1974, ändrad definition av manifest karies 1983, ett års revisionsintervall avskaffades 1988, FN deklARATION om barns rättigheter kom året efter och amalgam förbud 1999. Tanken med föreläsningen var att knyta samman några viktiga hållpunkter från dåtid med en fantastisk framtidsbild för barntandvården!

Dagen fortsatte med att professor, Christina Stecksén-Blicks från Umeå universitet redogjorde för odontologiskt omhändertagande av kroniskt sjuka barn och barn med funktionsnedsättning

"Sjuk, fel antal tänder eller konstiga tänder – hur gör jag?" Strategier för omhändertagande av medicinska riskpatienter (onkologipatienter, blödningssjukdomar, immundefekter inklusive HIV/AIDS och barn med komplicerade hjärtfel) i tandvården bör ha inriktning mot förebyggande åtgärder. Barn med kroniska sjukdomar och funktionsnedsättning ställer krav på ökad kompetens hos behandlaren och

terapiplanering i de flesta fall i samråd med andra medicinska discipliner och andra odontologiska specialister.

Professor, Elisabeth Fernell, Göteborg, föreläste om ett viktigt kunskapsområde inom tandvården, neuropsykiatriska tillstånd hos barn. Det är viktigt att identifiera barn med autismspektrumtillstånd tidigt för att kunna sätta in adekvata insatser som förbättrar deras exekutiva funktioner samt kognitiva, kommunikativa, adaptiva och sociala färdigheter.

Forskning visar att 87 % av barn med ADHD har minst en adderande diagnos t.ex. dyslexi, uppförandestörning, depression, oro/ängslan/ängest, ätproblem, språkstörning, Tourette syndrom, bipolär sjukdom och sömnstörning (Gillberg et al. 2004). Barn med ADHD har oftast mer problem att delta i tandvårdssituationen (behavior management problems), sämre förmåga att sköta sin tandhälsa och därmed högre kariesfrekvens (Blomquist et al. 2006).

Eftermiddagen ägnades åt kulturella skillnader i tandvården. Psyko-

log Shervin Shahnava, från Stockholm en av mest kunniga föreläsare på området beskrev hur lätt vi missförstår varandra för att vi uttrycker oss olika i olika delar av världen. En viktig aspekt i vårt mångkulturella samhälle är att arbeta för att alla har rätt till en god tandhälsa. Vi måste låta principen om barnets bästa (oavsett bakgrund, religion, nationalitet, etnicitet, kön) genomsyra vår verksamhet. "Kultur handlar om att ta hänsyn till ALLA barn på samma villkor"

Christer Ullbro passade på att dela ut stipendier till följande personer under torsdagen:

Övertandläkare Johanna Norderyd vid kompetenscenter för sällsynta odontologiska tillstånd och avdelningen för pedodonti i Jönköping, för doktorandprojekt "Oral health and dental care in children with disabilities – a study using the ICF",

Övertandläkare Maria Anderson, specialiserad barntandvård, Eastmaninstitutet, för forskningsprojekt "Stop Caries Stockholm". Syftet med projektet är att förbättra tandhälsan hos barn i utsatta områden i Stockholms län och värdera

kostnaderna i förhållande till uppnådd hälsa.

Therese Kryst, ST-tandläkare och doktorand i pedodonti på Institutionen för odontologi vid Karolinska Institutet i Stockholm, för forskning i ämnet "Barn och ungdomar som far illa – tandvårdens roll i omhändertagande och behandling".

Kristoffer Andersson ST-tandläkare, KI, Stockholm för forskning kring Osteogenesis Imperfekta.

Övertandläkare Henrik Olsson, på Tandvårdshögskolan i Malmö för forskning kring smärtlindring hos barn och ungdomar.

Efter en givande dag hade vi en oförglömlig kväll med god mat och dryck.

Rickard Herrey och Magnus Karlsson stod för underhållning med slagertema. Fantastisk upplevelse för alla närvarande!

Fredagen inleddes med en mycket givande föreläsning av övertandläkare Maria Andersson, Stockholm som handlade om "Kariesförebyggande vård i stort för smått". Maria presenterade pågående forskningsprojekt "Stop

Caries Stockholm", ett utökat tandvårdsprogram för att förbättra och minska skillnader i tandhälsan hos barn i utsatta områden inom Stockholms län.

Förmiddagen fortsatte med karestema. Odont. Dr Margaret Grindefjord, Stockholm belyste med sin föreläsning viktiga frågor kring behandling av primära tänder. Karies i primära bettet ska behandlas för att skapa förutsättningar för en frisk munhåla och utveckling av ett friskt permanent bett och samtidigt förebygga smärta, infektioner och obehag. Obehandlad grav karies på små barn påverkar den allmänna hälsan och kan i värsta fall vara livshotande.

Årets Barntandvårdsdagar i Skövde rundades av med stå upp komiker Özz Nujen som försökte sprida lite "dålig stämning" i publiken med sin fantasiska show!

För alla er som inte var med den här gången kommer glädjebesked att alla föreläsningsanteckningar läggs in i förkortad version på vår hemsida, www.spf.nu inom kort.

Glada deltagare från Kristianstad.

Tack, arrangörer, utställare och alla andra som på ett eller annat sätt medverkat i årets Barntandvårdsdagar i Skövde! På återseende nästa år!

Vid pennan,

Sanja Coric, Övertandläkare

Centrum för specialisttandvård Kristianstad, Region Skåne

Presentation av ST-tandläkare

Charlotte Eckersten, Malmö

Hej!

Jag heter Charlotte Eckersten född och uppvuxen i Helsingborg. Sedan ett par månader bosatt med man och 2 barn i Gamla Bjärred, Skåne.

Blev färdig tandläkare 2003 i Malmö. Flyttade sedan till Karlstad för att prova mina vingar. Solen sken alltid i Karlstad och jobbet flöt på.

Efter ett par år kände jag längtan tillbaka till skåneland. Pedodonti har allt sedan grundutbildningen legat mig varmt om hjärtat och Ni kan ana min lycka när jag fick jobb som klinisk assistent på Pedodontiavdelningen på Tandvårdshögskolan i Malmö!

Jag stannade kvar där fram till oktober 2012 då jag äntligen erhöll en ST-plats.

Något specialintresse inom pedodontin har jag inte hunnit utveckla ännu, tycker fortfarande att allt är spännande och intressant, möjligen lite extra intresserad av mineralise-

ringsstörningar eftersom jag har skrivit en forskningsartikel inom det området.

Det är ingen hemlighet att jag älskar att arbeta och vara tillsammans med barn. Jag har lyckan att även ha 2 egna hemma, Gustaf 5 år och Filippa 3 år. De har lärt mig otroligt mycket om hur barn tänker, vilket jag har stor nytta av i mitt dagliga arbete.

Fritid har jag inte så mycket av just nu, men så fort jag kan ska jag återta mitt stora intresse, nämligen hästar och ridning. Min Filippa har skrivit en enda önskan på sin lista till tomten; En häst - det bådar gott för framtiden.

Charlotte Eckersten

Tandvårdens råd för friska tänder!

*Välkommen att prova
vårt nya koncept, med
utbildningsmaterial!*

1000 ppm fluor,
utan skum och
konserveringsmedel.

Folktandkräm Barn är en mycket mild och skonsam tandkräm för barn 0-6 år med fluor (1000ppm) och mild pepparmintsmak, utan skummedel och konserveringsmedel.

Folktandkräm har tagits fram av Proxident i samarbete med avdelningen för cariologi på Tandläkarhögskolan i Göteborg.

Beställ via någon av våra grossister: DAB, Dentalringen, Dentamel, Gama, Nordenta, Plandent Forssbergs Dental.

Proxident

www.proxident.se
Kundtjänst tel. 023-79 22 22

Oral health and dental care in children with disabilities

Den 25 september passerade Johanna Norderyd halvtid i sitt avhandlingsarbete. Här följer en sammanfattning av forskningsprojektet.

Barn och ungdomar med funktionsnedsättning kan löpa ökad risk för orala problem och kan därför behöva ökat stöd i prevention och tandvård. För en del kan oral ohälsa förvärra effekten av funktionsnedsättningen medan den medicinska diagnosen i sig också kan innebära ökad risk för orala komplikationer. Graden av intellektuell funktionsnedsättning och förmåga att samarbeta till tandvård påverkar också risken för oral ohälsa och typ av behandling. Hypotesen är att funktion är starkare relaterat till oral hälsa och typ av tandvårdsomhändertagande än vad den medicinska diagnosen är vilket förstärker betydelsen av ett holistiskt synsätt inom tandvården. I Sverige varierar tandvårdsomhändertagandet av barn med funktionsnedsättning.

Gruppen är heterogen och det finns få studier i ämnet.

Det övergripande syftet med forskningsarbetet är genom att anlägga ett biopsykosocialt perspektiv få ökad kunskap om oral hälsa och tandvårdsomhändertagande hos barn med funktionsnedsättning

inom den specialiserade barn- och ungdomstandvården.

En modifierad checklista för Internationell klassificering av funktions-tillstånd, funktionshinder och hälsa, barn och ungdomsversionen (ICF-CY) har använts för att samla in uppgifter om barn med funktionsnedsättning. Erhållen data analyseras för att identifiera funktionsprofiler och relatera dessa till medicinsk diagnos, oral hälsa och utförd/icke utförd tandvård för att hitta mönster som i förlängningen kan underlätta klinisk bedömning och behandlingsplanering. Därefter planeras en fördjupning av förståelsen genom fallstudier av utvalda individer i den studerade gruppen.

Huvudhandledare är professor Mats Granlund som leder forskargruppen CHILD vid Högskolan i Jönköping

*Johanna Norderyd, övertandläkare
Jönköping*

Rapport från Östra sektionen

Hej!

Nu lackar det mot jul. Kallt men ingen snö ännu i skrivande stund. Östra sektionen har avstått från att ha föreläsning och träff i november som vi haft de senaste åren. Det har varit mycket med utflyttningen från Eastmaninstitutet inför kommande renovering.

Styrelsen har haft möte och vi planerar årsmöte i mitten på februari med föreläsning och trevlig samvaro. Ny lokal för detta möte blir

på Folktandvårdens huvudkontor som ligger alldeles nära Eastmaninstitutet.

2014 är det vår tur att hjälpa till med Riksstämmans pedodontiprogram. Vi vill bilda en kommitté för detta och är det någon som känner för att vara med är det välkommet. Kontakta någon i styrelsen.

Passar på att önska alla en god och vilsam jul- och nyårshelg.

Maria Reventlid

Glöm inte att uppdatera era adressuppgifter på hemsidan, www.spf.nu!

Down syndrom och parodontal hälsa

Onsdagen den 5 juni 2013 dispute-
rade Georgios Tsilingaridis vid av-
delningen för pedodonti, Institut-
tionen för Odontologi, Karolinska
Institutet. Opponent vid disputat-
ionen var professor Jukka H. Meur-
man, Helsingfors Universitet, In-
stitutionen för odontologi. Huvud-
handledare var senior professor
Thomas Modéer och bihandledare
docent Tülay Lindberg. Båda verk-
samma på Karolinska Institutet,
Institutionen för odontologi. Här
följer ett autoreferat.

Avhandlingens titel:

“Inflammatory response in periodontal
tissue in children with Down
syndrome”

Författarpresentation:

Georgios Tsilingaridis

Övertandläkare, Medicine doktor, av-
delningen för pedodonti, Eastmaninsti-
tutet. Universitetsadjunkt, avdelningen
för pedodonti, Institutionen för Odon-
tologi, Karolinska Institutet. Studierek-
tor för specialistutbildningen för tand-
läkare i Stockholms läns landsting.

Adress: Folktandvården Eastmaninsti-
tutet, avd. för pedodonti, Dalagatan 11,
113 24 Stockholm. Karolinska Insti-
tutet, Inst. för odontologi, avd för pedo-
donti, Alfred Nobels allé 8, 141 04
Huddinge.

E-post:

georgios.tsilingaridis@ftv.sll.se, geor-
gios.tsilingaridis@ki.se

Delarbeten som denna avhandling bas-
eras på:

I. **Tsilingaridis G**, Yucel-Lindberg
T, Modéer T. Enhanced lev-
els of prostaglandin E₂, leukotri-
ene B₄ and matrix metalloprotein-

ase-9 in gingival crevicular fluid
from patients with Down syn-
drome. Acta Odont Scand 2003;
61: 154-8.

II. **Tsilingaridis G**, Yucel-Lindberg
T, Modéer T. T – helper
related cytokines in gingival
crevicular fluid from Down syn-
drome adolescents. Clin Oral In-
vestig 2012;16: 267-73.

III. **Tsilingaridis G**, Yucel-Lindberg
T, Modéer T. Al-
tered relationship between MMP-8
and TIMP-2 in gingival crevicular
fluid in adolescents with Down
syndrome. J Periodontol Res 2013;
Epub ahead of print : 9 January.

IV. **Tsilingaridis G**, Yücel-Lindberg
T, Concha Quezada H, Modéer T.
The relationship between matrix
metalloproteinases (MMP-3, -8, -
9) in serum and peripheral lym-
phocytes (CD8+, CD56+) in
Down syndrome children with
gingivitis. (Submitted)

Sammanfattning av avhandlingen:

Den dentala biofilmen anses vara en
bidragande orsak till initieringen av den
parodontala sjukdomen. Det är idag väl
etablerat att parodontal nedbrytning
beror på ett okontrollerat inflammato-
riskt svar som en reaktion på ett bakte-
riellt stimuli. För att värden ska hantera
denna konstanta bakteriella attack, har
parodontiet utvecklat ett sofistikerat
medfött immunförsvar där olika celler
(både leukocyter och bindvävsceller)
utsöndrar olika proteiner. Toll recepto-
rer (TLR) är proteiner som är mycket
viktiga för att kroppens försvar ska
kunna känna igen invaderande patoge-
ner. När lipopolysackarider från gram-
negativa bakterier fäster till TLR så
produceras kemokiner och adhesions-

molekyler som gör att neutrofiler kan
vandra till området där infektionen
pågår och samtidigt utsöndra olika in-
flammationsmediatorer. För att ytterli-
gare ta hand om infektionen aktiveras
också det specifika immunförsvaret.
Efter att mikroorganismerna har bun-
dit till antigenpresenterade celler
(makrofager, dendritiska celler) aktive-
ras det specifika immunförsvaret och
det utsöndras olika cytokiner som av-
gör vilken typ av lymfocyter som bil-
das. Dessa lymfocyter producerar se-
dan cytokiner som är pro- eller anti-
inflammatoriska vid infektionsområdet.
Matrix metalloproteinaser (MMP), är
en familj av enzymer med förmågan att
bryta ner extracellulär matrix och spe-
lar en viktig roll i patogenesen av paro-
dontit. Hos patienter med parodontit
har man kunnat påvisa ökade nivåer av
MMP-1, MMP-2, MMP-8 och MMP-9
i gingivalvätska.

Patienter med Down syndrom har en
högre prevalens av parodontal sjukdom
jämfört med friska kontrollpatienter.
Den parodontala sjukdomen hos pati-
enter med Down syndrom anses vara
multifaktoriell även om den exakta eti-
ologin ännu är oklar. Målet med denna
avhandling är att studera inflammations-
svaret avseende cytokiner, prostag-
landiner, MMP och tissue inhibitors of
metalloproteinases (TIMP) hos barn
med Down syndrom samt friska kon-
trollpatienter.

I **studie 1**, undersöktes 18 patienter
med Down syndrom och 14 kontroll-
patienter. Dessa undersöktes både kli-
niskt och röntgenologiskt och matcha-
des avseende ålder och grad av in-
flammation uttryckt som ”bleeding on
probing” (BOP%). Från samtliga pati-
enter samlades gingivalvätska (GCF)
från tandköttsfickan från sex olika sites

(4 molarer och 2 incisiver) med hjälp av papperstrips (periopaper) och nivåerna av prostaglandin E2 (PGE2), leukotrien B4 (LTB4) och MMP-9 analyserades med RIA

(RadioImmunoAssay) och ELISA (EnzymeLinkedImmunoSorbentAssay) kits. BOP% och GCF volymen (mL) var likvärdig i de båda grupperna men patienterna med Down syndrom uppvisade signifikant ($p < 0.05$) högre nivåer av PGE2, LTB4 och MMP-9 i GCF jämfört med kontrollpatienterna.

I **studie 2**, mättes fickdjup och graden av inflammation (BOP%) hos patienter med Down syndrom ($n=24$) och kontrollpatienter ($n=29$). Patientgrupperna var matchade avseende ålder och grad av inflammation. GCF samlades från tandköttsfickan (6 sites) och nivåerna av de olika cytokinerna interferon- γ (IFN- γ), tumour necrosis factor- α (TNF- α), and interleukin (IL)-1 β , IL-4, -6, -10, -12, och IL-17 mättes med hjälp av ett Bioplex cytokine multiplex kit. GCF volymen (μL) var signifikant ($p < 0.001$) högre hos patienter med Down syndrom jämfört med kontrollpatienter. Nivåerna av IL-1 β , IL-4, IL-6, IL-10, IL-12, IFN- γ , och TNF- α i GCF var också signifikant ($p < 0.005$) högre hos patienter med Down syndrom jämfört med kontrollpatienter. Vidare skilde sig korrelationskoefficienten signifikant ($p < 0,01$) mellan IFN-g och IL-4 i GCF hos Down syndrom gruppen jämfört med kontrollgruppen.

I **studie 3** undersöktes fyra patientgrupper: 21 Down syndrom (DS) patienter med gingivit (DS-G), 12 DS patienter med parodontit (DS-P), 26 kontrollpatienter med gingivit (HC-G) och 8 kontrollpatienter med parodontit (DS-P). Alla patienter var mellan 11-20 år. Dessa fyra grupper undersöktes kliniskt och röntgenologiskt och GCF samlades från tandköttsfickan (6 sites) från varje patient. Mängden MMP-2, -3, -8, -9 och -13 samt TIMP-1, -2 och -3 mättes med hjälp av R&D multianalyte kits.

Mängden MMP-2, -3, -8, -9 och -13 samt TIMP-2 var signifikant högre ($p < 0.005$) i DS-G gruppen jämfört med HC-G gruppen. Korrelationskoefficienten mellan MMP-8 och TIMP-2 skiljde sig också signifikant ($p < 0.01$) mellan DS-G och HC-G grupperna. Till skillnad från gingivitgrupperna var det inga signifikanta skillnader mellan DS-P och HC-P grupperna avseende korrelationskoefficienterna, men DS-P gruppen hade signifikant ($p < 0.005$) lägre mängd av TIMP-2 i GCF jämfört med HC-P gruppen.

I **studie 4** undersöktes 10 DS patienter och 10 kontrollpatienter kliniskt och röntgenologiskt under narkos. Vid detta tillfälle samlades GCF från tandköttsfickan (6 sites) och samtidigt togs ett perifert blodprov. Nivåerna av MMP-2, -3, -8 och -9 samt TIMP-1, -2

and -3 i serum och GCF mättes med hjälp av R&D multianalyte kits. Vidare isolerades leukocyter i perifert blod och mängden samt typen av de olika cellerna bestämdes med hjälp av flödescytometri (FACS). Vita blodkroppar stimulerades med lipopolysackharider (LPS) från Porphyromonas gingivalis (Pg) och nivåerna av MMP samt TIMP mättes. Nivåerna av MMP-3 och -8 samt TIMP-1 i serum var signifikant högre ($p < 0.05$) hos patienter med DS

jämfört med kontrollpatienter. När leukocyterna i perifert blod odlades i närvaro eller frånvaro av LPS från Pg, var nivåerna av MMP-8 signifikant ($p < 0.05$) högre hos DS patienter jämfört med kontrollpatienter. Barn med DS uppvisade också signifikant positiva korrelationer mellan CD8+ T celler och MMP-8 ($r=0.630$; $p=0.050$) och MMP-9 ($r=0.648$; $p < 0.05$) samt CD56+ NK celler och MMP-3 ($r=0.828$; $p < 0.005$) jämfört med kontrollpatienter.

Konklusion

Patienter med Down syndrom uppvisade ökade nivåer av arakidonsyre metaboliterna PGE2 och LTB4, cytokinerna IL-1 β , IL-4, IL-6, IL-10, IL-12, IFN- γ och TNF- α och MMP-2, -3, -8 och -9 samt TIMP-2 i GCF jämfört med kontroller. Vidare var balansen mellan pro- och anti-inflammatoriska cytokiner samt mellan MMP och TIMP förändrad hos patienter med Down syndrom jämfört med kontrollpatienter. Till skillnad från kontroller, kunde ingen nivåskillnad avseende MMP och TIMP ses mellan Down syndrom patienter med gingivit och Down syndrom patienter med parodontit. Detta fynd kan indikera att inflammationsvaret hos patienter med Down syndrom redan är uppreglerat i de tidiga stadierna av parodontal sjukdom. Vi har också demonstrerat ett samband mellan MMP och olika lymfocytsubpopulationer (CD8+ T-celler och CD56+ NK-celler), vilket skulle kunna innebära att migrationen av immunceller till den parodontala vävnaden underlättas. Detta påstående stämmer väl överens med de högre nivåerna av MMP i GCF demonstrerade hos patienter med Down syndrom. Dessa fynd kan vara bidragande till den ökade parodontala inflammation hos patienter med Down syndrom i denna kohort.

Forts på sid 13

Klinisk implikation

Det är viktigt att informera patienter med Down syndrom och deras föräldrar om det annorlunda inflammationssvaret observerat i parodontal vävnad hos Down syndrom patienter i denna kohort. Att ingen nivåskillnad avseende MMP och TIMP kunde demonstreras mellan Down syndrom patienter med gingivit och Down syndrom patienter med parodontit kan indikera att inflammationsvaret hos patienter med Down syndrom redan är uppreglerat i de tidiga stadierna av parodontal sjukdom. Dessa fynd skulle kunna innebära att tidig, regelbunden prevention av patienter med Down syndrom innan de utvecklar de första tecknen av parodontit är av stor vikt för att minska den parodontala vävnadsnedbrytningen och därmed öka dessa patienters livskvalitet.

Georgios Tsilingaridis

Rapport från Västra sektionen

I oktober samlades vi i Borås för en välbesökt temadag om JIA. Barnläkaren Stefan Berg på Sektionen för reumatologi, föreläste om sjukdomen och omhändertagandet. Därefter fick vi lyssna till bettfysiolog Alvaro Campus som tjänstgör i Borås och på Odontologen. Dagen ingick i seminarieprogrammet för våra ST-tandläkare.

Vi hade även vårt årsmöte och följande styrelse utsågs: Britta Sil-

lén ordf, Britt Alander kassör, Marianne Rythén sekr, övriga ledamöter Johanna Norderyd och Nina Sabel.

Under dagen fick vi även en guidad rundvandring i Simonsland, Det är ett gammalt industrikvarter som rustats upp till textilhögskola, textilmuseum, restaurang och mötesplats. Vi var där dagen innan den stora invigningen och avnjöt en mycket god lunch i restaurangen.

Britta Sillén

COPENHAGEN ERUPTION / IMPACTION SYMPOSIUM MARCH 7TH AND 8TH - 2014

TOOTH ERUPTION AND IMPACTION.

The Copenhagen University Hospital, offers a 2 day course in treatment of eruption disorders.

It is a known fact that one out of five children suffer from eruption problems (third molars included).

At the University Hospital in cooperation with the Copenhagen University School of Dentistry, normal and pathologic eruption has been studied for more than 20 years. Long-term studies of 1300 patients with eruption disturbances affecting all types of permanent teeth has resulted in evidence based treatment strategies. During the course the treatment of 15 different impaction scenarios affecting different tooth types will be described.

The course is of special interest for pedodontists, orthodontists and oral surgeons.

Be updated by 12 specialists.

Registration and scientific program:
www.dentaltraumaguide.org/registration.aspx

Registration fee: DKK 2800,- (€ 375)

Jens Ove
Andreasen

Inger Kjær

Mark Hector

Louise Hauge
Matzen

Jette Daugaard-
Jensen

Sven
Kreiborg

Karin Becktor

Jonas Becktor

Simon S.
Jensen

Helen
Torkasvand

Thomas
Kofod

Søren
Hillerup

Rapport från Södra sektionen

Årets Riksstämman är nu historia och vi är mycket glada att vi lyckades få med en föreläsning om etisk estetik inom barn och ungdomstandvården, se separat artikel. Eftersom man förändrat upplägget av riksstämman var det inte självklart att få med en eller flera programpunkter. Vi hade tur och Riksstämmekommittén accepterade vårt programförslag inom årets tema estetik. Tågurspårningen vid Södra station ställde tyvärr till det för en del av våra kollegor som inte hann fram i tid.

Under innevarande höst har vi inte haft något föreningsmöte utan all kraft har lagts på Riksstämman och Barntandläkarbladet. I Skåne står vi

också inför stora förändringar i och med att Folktandvården ska bolagiseras och från den 1 mars 2014 LOV´as (lagen om valfrihet) den specialiserade barn- och ungdomstandvården ut. Det har varit många diskussioner gällande ackrediteringsvillkoren och den ersättning som vi är berättigade till. Tyvärr är vi inte riktigt nöjda för vi saknar bl. a alla de specifika pedodontikoderna gällande inskolning, avbetingning, psykodonti etc. Nu säger enheten för tandvård att vi får prova oss fram och sedan ta upp detta till en förnyad diskussion. Politikerna är väldigt rädda i Skåne att det ska springa iväg och bli lika stora kostnader som det blev i Stockholm.

Folktandvården i Skåne har också drivit ett framgångsrikt arbete för att få ner antibiotikaförskrivningen och därmed bromsa risken för utvecklingen av antibiotikaresistens. Tandläkarna har erbjudits föreläsningar i form av en uppdatering när det är aktuellt med antibiotika och detta har resulterat i en tydlig nergång i förskrivningen hos tandläkarna både inom Folktandvården och privat.

Nu avgår jag som ordförande och från 1 januari tar Danijela Toft över ordförandeskapet och jag önskar henne all Lycka till i detta.

Julhälsningar

Margareta Borgström

Malmö ↔ Zagreb

Under min specialistutbildning tänkte jag ofta på den tid jag var student vid Odontologiska fakultet i Zagreb och när jag som student skulle för första gången behandla en barnpatient. Oerfarenhet och begränsade kunskaper att hantera barn gjorde att jag förmodligen kände mer rädsla än den 4-åring som satt i väntrummet och väntade på mig.

Det är inte bara nostalgi som fört mina minnen till Odontologiska fakultet i Zagreb utan också stolthet över de mycket goda teoretiska och praktiska kunskaper som jag fick under min utbildning

Professor och avdelningsföreståndare Ilija Škrinarić träffade jag under IAPD i Aten år 2011, nästan 25 år efter jag tog tandläkarexamen. I somras bestämde jag mig för att besöka Fakulteten.

Institutionen för Barn- och förebyggande tandvård (motsvarande barn och ungdomstandvård) grundades 1958 från början som odontologisk avdelning, inom Medicinska fakulteten.

Även om institutionen inrättades formellt år 1958 bör det faktiska grundandet av institutet anses vara september år 1961 då Dr Oskar Stern blev den första tillsatta läraren i ämnet som kallades Barn- och förebyggande tandvård. Det var också då Barn- och förebyggande tandvård blev en självständig disciplin. År 1961 grundades också Dental klinik som fortfarande drivs på Gundulicgatan nr. 5, där Odontologiska fakulteten även ligger idag. Då lades grunden till en ny klinisk medicinsk institution med klinisk tandvård och så småningom kom institutionen att förvandlas till en modern tandvårdsklinik med undervisning för studenter.

Idag, drivs institutet av sex professorer (varav tre ordinarie) fyra docenter, en forskarassistent, sex sjuksköterskor och en administratör.

Institutionen har två stora salar med tolv behandlingsstolar där den huvudsakliga verksamheten är undervis-

ning och kliniskt arbete . Utöver dessa aktiviteter utförs forskningsarbete inom flera forskningsprojekt. Institutet är utrustat med ett laboratorium för forskning av dentala material .

Den integrerade grund- och forskarutbildningen vid Institutionen för Barn- och förebyggande tandvård undervisar i fem ämnen: Barn och förebyggande tandvård, Orofacial genetik, Allmän och social odontologisk medicin, Oral hygien och Barnvanvård och -övergrepp. Orofacial genetik omfattar bl.a. diagnostisk av genetiska avvikelser i tänder och orofaciala strukturer och genetiska syndrom som påverkar tänderna och orofaciala strukturer. Professor Ilija Škrinjarić har gett ett betydande bidrag till ämnet genom boken "Orofacial genetik. "

Vid Institutionen bedrivs också specialistutbildning i barntandvård. ST-utbildningen är tre år lång. I 28 månader tjänstgör man vid Institutionen för Barn- och förebyggande tandvård. En månad tjänstgör man på Institutionen för Ortodonti och

lika mycket på Oral kirurgi. Tre månaders pediatriktjänstgöring med en månad på Infektionsklinik ger mycket kunskaper om barnsjukdomar. Vid sidan av det kliniska arbetet på avdelningarna genomförs seminarier och utvärdering i form av delprov.

Under samtal med professorerna Ilija Škrinjarić och Domagoj Glavina fick jag också veta att Kroatien är organisatoriskt och geografiskt indelat i 20 län. På cirka 22 000 barn i åldern 0-19 år finns det en pedodontist.

Behandling under narkos är inte så organiserad som i Sverige och utförs sällan. Sederig är inte heller vanligt och när det är indicerat ges ett lugnande medel intravenöst och patienten är under strikt kontroll med syremätningar. Behandling under lustgas är inte heller en lika vanlig sederingsmetod som i Sverige. Fokus ligger på att inskola barn så att de kan klara av behandlingen.

Samtalet med professorerna Ilija Škrinjarić och Domagoj Glavine

pågick i en vänlig atmosfär och hade vi haft tiden skulle vi ha kunnat prata i timmar. Jag hoppas den Odontologiska fakulteten i Zagreb och i synnerhet Institutionen för Barn och förebyggande tandvård får större möjligheter och mer utrymme att visa sig nu när Kroatien är i med EU och att vi i framtiden kan samarbeta mer.

Mitt besök har väckt många fina minnen från studenttiden. Jag stannade en kort stund i väntrummet och tittade på barn som tyst satt i föräldrarnas knän och lugnt väntade på att bli inkallade. Detta fick mig att känna att jag gjorde ett riktigt val när jag valde att bli pedodontist. Arbetet med barn framkallar samma positiva känslor när som helst och var som helst . Ni vet vad jag pratar om, eller hur?

Med vänlig hälsning

Edita Stojanovic—Rakovic

Övertandläkare

Centrum för specialisttandvård,
Lund

MINNESORD

Vår kollega och vän, Anna-Lena Erlandsson, har avlidit efter flera års sjukdom i en ålder av endast 54 år.

Anna-Lena, född i Hedenäset i Norrbotten, tog tandläkarexamen i Göteborg 1988 men flyttade strax norrut igen, till Umeå. Hennes stora intresse för barntandvård ledde till specialistutbildning i pedodonti. Hon rekryterades snabbt till Luleå år 2000. Som ensam pedodontist innebar det ett stort uppdrag för barntandvården i hela lä-

Lena entusiastiskt planerade. Anna-Lena var aktiv i Svenska Pedodontiföreningens styrelse under åren 2003 till 2006 och engagerade sig också i Nordisk Förening för funktionshinder och oral Hälsa.

net. Vi är många som minns Vår-mötet i Kiruna och kvällen i Jukkasjärvi, ett arrangemang som Anna-

Sjukdomen försvårade det kliniska arbetet under de senaste åren. Det hindrade dock inte henne från att gå vidare till ett nytt arbete på Socialstyrelsen i Umeå år 2010.

Anna-Lena var en generös, varm, nyfiken och positiv människa. Vi saknar henne oerhört och sänder hennes man och två söner vårt djupa deltagande.

Styrelsen

Svenska Pedodontiföreningen

Välkommen till
Svenska Pedodontiföreningens
VÅRMÖTE 2014
på Ystad Saltsjöbad i Ystad
torsdagen och fredagen den 15 - 16 maj

Huvudtema:

Kvalitetsregister - Hur kan vi öka våra kunskaper och kvalitetsutveckla verksamheten?

Kliniskt tema:

Bettfysiologi

Vid frågor kontakta
SPF: Georgios Tsilingaridis
Tel: 070-7696572
e-post: georgios.tsilingaridis@ftv.sll.se

MCC Congress Consulting AB
Tel: 040-369090
e-post wb@mccmeeting.se